

FOCȘANII ȘI „UNIREA CEA MICĂ”

Horia Dumitrescu

Maria Dumitrescu

În ciuda aparentei sale liniștite, Focșanii – oraș prin excelență negustoresc – a trăit cu intensitate frământările politice de la jumătatea veacului al XIX-lea. La acea epocă, focșănenii au constituit un veritabil puls al arterei Milcovului, semnalând gradul de continuă intensificare a dorinței de unitate a românilor.

Despărțit în două – Focșanii Moldovei și Focșanii Munteni – de un braț al Milcovului, orașul întruchipa, în acea vreme, situația celor două țări vecine și surori.

Desființarea hotarului de la Focșani echivala cu Unirea celor două Principate și crea premisele punerii temeliei statului național unitar român.

Însăși Revoluția de la 1848 a îmbrăcat la Focșani un dublu aspect, determinat de mersul ei în cele două țări române cărora le aparțineau orașul, încât exprimarea tendinței de unitate națională a îmbrăcat forme concrete, izvorâte din convingerea fermă că locuitorii din dreapta și din stânga Milcovului sunt frați și alcătuiesc unul și același popor.

Remarcăm faptul că unul dintre cele mai numeroase Comitete Unioniste din Moldova s-a constituit la Focșani după exemplul Societății „Unirea” ce luase ființă la Socola. Comitetul – ce reunea peste

200 de persoane și avea în fruntea sa pe Ștefan Scarlat Dăscălescu¹ și Costin Staminu – a reușit, în scurt timp să câștige încrederea majorității locuitorilor astfel că, la 28 martie 1857, într-o scrisoare adresată unioniștilor ieșeni, confrății lor din Focșani le aducea la cunoștință că *„aderenți la cauza noastră sacră putem încredința că este mai toată obștea de toate clasele câți au cât de puțină bună înțelegere și simț național”*².

Când unioniștii din Focșanii Moldovei erau împiedicați să-și desfășoare activitatea *„frații de peste Milcov”* îi invitau *„a ținia chiar*

¹ Ștefan Scarlat Dăscălescu (20 iulie 1800 – 28 septembrie 1878) s-a născut la Târgoviște, tatăl său fiind polcovnic. A învățat la școala lui Gheorghe Lazăr, unde l-a cunoscut pe Ion Heliade Rădulescu. Căsătorit cu Marghioala, fiica boierului Asanache Danu, cu care a avut 14 copii, din care au trăit numai șapte. A primit ca zestre moșiile Conțești, Câmpuri, Căpătanu (sau Doaga). A publicat un tratat de agricultură și viticultură. L-a cunoscut personal pe Tudor Vladimirescu. Între 1828-1835 se află la Focșani unde s-a îmbolnăvit de două ori de ciumă. A fost comisar și funcționar. A fost membru și apoi președinte al Consiliului Județean. În casele sale a fost găzduit Mihail Sturdza (1834-1849), iar în primăvara anului 1861 s-a mutat și a funcționat, nu pentru multă vreme, Comisia Centrală.

În 1858 a plecat într-o lungă călătorie prin Europa (Germania, Elveția, Franța) de unde se va întoarce cu impresii puternice, concretizate cu însemnări cuprinzând aspecte critice ale condițiilor din țară, însemnări patriotice. A fost sprijinitorul Unirii, dar s-a socotit nedreptățit de Cuza și Kogălniceanu, care nu i-au acordat dreptul de a ocupa un loc în Senat. La începutul domniei lui Carol I s-a manifestat ca un judecător necăjit și pesimist. A fost înmormântat în gropnița bisericii Sf.Mina din Bahnele Moldovei, alături de soția sa (m.1851) și tatăl ei (m.1855). În epitaful pe care și l-a scris singur, dar nu i s-a pus, el dorea să se consemneze: *„Aici zace Ștefan Scarlat Dăscălescu, român de nație și de inimă, înfocat doritor de fericirea patriei și a familiei”*

² Arhivele Naționale Vrancea (în continuare se va cita ANVn), colecția Documente, XXV/2

șeaștele comitetului nostru, în comun cu a lor, și la dâșșii, dacă la noi suntem opriți”³

De aici, din Vrancea, au luat drumul Iașilor, în Adunarea ad-hoc, pontășul Ion Roată din Câmpuri și negustorul Gheorghe Ilie din Focșani pentru a exprima vrerea de Unire a locuitorilor acestor meleaguri.

La Focșani este ales, în decembrie 1858, în Adunarea Electivă a Moldovei, Mihail Kogălniceanu.

Depunerea candidaturii lui Kogălniceanu la Focșani nu a fost întâmplătoare. Marele artizan al Unirii și-a ales orașul de pe Milcov cu credința de nezdruincinat în consistența și tăria sentimentului unionist al oamenilor locului, cu convingerea că gândurile și faptele sale se regăseau în năzuințele lor și s-a simțit îndreptățit să le poarte și să le exprime vrerea în Adunarea țării.

Ziua de 28 decembrie 1858 când avea loc deschiderea Adunării Elective la Iași a fost considerată că „o zi de sărbătoare națională” și acest eveniment a fost sărbătorit în mod festiv.

La 5 ianuarie 1859 domn al Moldovei era ales, în unanimitate, colonelul Alexandru Ioan Cuza. În prima telegramă, din aceeași zi, prin care anunța evenimentul contelui Walewski, Victor Place – consulul general al Franței la Iași între 1855-1863 – îl prezenta pe Alexandru Ioan Cuza ca pe „un om inteligent și unul din luptătorii cei mai înfocați pentru Unire”⁴.

De data aceasta, nu era vorba de alegerea unui om, ci de triumful unei idei, de biruința unor năzuințe al căror ceas sunase. Însuși domnitorul Cuza avea să spună că alegerea sa însemna „venirea la putere nu a unui om, ci a unui popor”⁵

³ Ibidem

⁴ V. Slăvescu, **Domnitorul Cuza și Victor Place**, Editura „Cartea Românească”, București, 1942, p.21

⁵ Ibidem, p.22

Poetul focșănean Dimitrie Dăscălescu⁶, scrie cu acest prilej poezia **O zi frumoasă**, așa cum a rămas în inimile românilor ziua de 5 ianuarie, poezie din care răzbate laitmotivul:

*Azi, Românul dovedește
Că-n sfârșit s-a deșteptat,
Și că-n faptă vrednicește
Libertatea ce-a visat⁷*

Corpul electoral din Focșani – Munteni a trimis la 5 ianuarie 1859 o telegramă purtând 11 semnături (Grigore D. Marghiloman, Argintoianu, C. A. Cotescu, Iorgu Costescu, C. Mărgărit, M. Ionescu, D. Gurănescu, A. Lascăr, C. Sihleanu, Bănică Penescu, G. Pastia) prin care felicită Adunarea Electivă a Moldovei „*pentru norocita alegere a*

⁶ **Dimitrie (Dumitru) Dăscălescu (1827-28 septembrie 1863)**. Fiu al căminarului Ștefan Scarlat Dăscălescu, inspector al Școlilor departamentale din Focșani în 1837. După ce și-a încheiat studiile la Berlin și Paris, va îndeplini funcția de sames la Iași. Aici îl prind evenimentele revoluționare de la 1848; se implică și, drept consecință, este trimis sub stare de arest la Focșani. Revine la Iași unde-și făcuse prieteni pe Alecu Russo și Vasile Alecsandri. Sub pseudonimul „Un provincial”, între 1855-1859, a publicat în „Steaua Dunării” – ziar unionist, apărut la Iași între 1855-1856 și 1858-1860 sub conducerea lui Mihail Kogălniceanu – articole și poezii dedicate Unirii. Poetul „răzeșilor” – cum îl numea Alecu Russo – a fost autorul unor versuri pe gustul epocii, strânse în volumele „Ziorile”(1854), „Poezii nouă”(1856) și „Scrisori din Țara Țânțarească” (1856). S-a aflat în centrul evenimentelor Unirii: face parte din Comitetul Unionist, alături de tatăl său, este ales deputat, prefect numit de Cuza la 19 ianuarie 1859, membru al Comisiei Centrale, legând o strânsă prietenie cu Grigore Alexandrescu pe care-l introduce în familia Stamatineștilor. Lozinca lui era „*Jertfesc tot...tot, afară de Unirea țării mele*”. Moare prematur în 1863.

⁷ **Acte și documente relative la Istoria Renașterii României**, vol.VIII, București, 1900, p.366

Domnului”, telegramă ce se termină cu „Glorie vouă fraților de peste Milcov! Trăiască România unită”⁸

Entuziasmați de victoria obținută de confrății unioniști moldoveni, deputații munteni din Adunarea Electivă dau votul lor la 24 ianuarie 1859, aceluiași Alexandru Ioan Cuza, transpunând astfel, în fapt, peste prevederile Convenției de la Paris, dorința națiunii române.

Focșănenii au urmărit cu emoție și speranțe votul de la București. Ziua de 22 ianuarie în care se deschidea ședința Adunării Elective la București, a fost și ea sărbătorită în mod festiv: în toate bisericile s-au înălțat Te Deum-uri, iar seara, prin grija Sfatului orășenesc, toate edificiile au fost iluminate.

Știrea dublei alegeri a domnitorului Alexandru Ioan Cuza a fost primită de focșăneni cu adâncă mulțumire și satisfacție. Telegrama de felicitare – 25 ianuarie 1859 – adresată lui Cuza aflat la Iași, de locuitorii orașului este deosebit de concludentă:

„Prea înălțate Doamne,

Sub impresia unei simțiri de bucurie extraordinară inimile rămân uimite și nu pot exprima toate câte simțim. Orășenii focșăneni nu pot de cât să zică: Trăiască România! Trăiască Prințul lor!”⁹

Rolul deosebit al Focșanilor în Unire a fost recunoscut și în ședința Adunării Elective a Moldovei din 28 ianuarie 1859.

Mihail Kogălniceanu a dat citire adresei către „*Adunarea suroră din Valahia*” în care se precizau: „*Vă rugăm dar ca să vă uniți și voi cu cererea ce am adresat lui Alexandru Ioan I, ca așa în curând, povățuiți de marea idee și sub steagul unirii, să ne întâlnim la Focșani, unde, puind mână în mână, să ne legăm atât de strâns, încât chiar soarta cea mai rea să nu le mai poată despărți...*

Așa dar, fraților, dispară dintre noi toată forma, toată deosebirea din afară! Chiar numele Milcovului contenească de a mai

⁸ Ibidem, p.363

⁹ Ibidem, p.649

exista în limbajul românesc! Dumnezeu ne-a făcut un singur și același popor.

Acum a sosit timpul ca să și lucrăm ca un singur și același popor.

La Focșani, la Focșani dar! Și acolo, împreună, cu binecuvântarea Dumnezeului părinților noștri, să serbăm marea sărbătoare: învierea României”¹⁰

Mai mult ca sigur, în acea vreme s-a pus problema stabilirii capitalei Principatelor Unite la Focșani.

Stabilirea sediului Comisiei Centrale* și a Înaltei Curți de Justiție și Casație** a creat orașului recunoașterea europeană, numele său fiind des rostit în cancelariile marilor puteri ale vremii.

Dar poate cea mai spectaculoasă manifestare de simpatie față de domnitorul ce întruchipa aspirațiile seculare ale poporului român și-au manifestat-o focșănenii cu prilejul călătoriei pe care acesta a efectuat-o de la Iași la București, în ziua de 5 februarie 1859, când domnitorul Cuza a fost oaspetele orașului Focșani.

Mii de oameni i-au ieșit în cale în drumul dinspre Mărășești, pe unde venea de la Iași. În cinstea Domnitorului, s-au ridicat pe șosea, pe ulițele pe unde trebuia să treacă și în fața curții boierilor Dăscălescu, patru arcuri de triumf, împodobite cu verdeață și înfășurate în pânză tricoloră.

¹⁰ Ibidem, p.698

* **Comisia Centrală** a funcționat între 10 mai 1859 - 14 februarie 1862, mai întâi în casele lui Scarlat Bontaș și din 1861 în cele ale lui Ștefan Scarlat Dăscălescu. În locul ei a fost instituită **Curtea de Apel**, care a rămas la Focșani până în 1887, când a fost mutată definitiv la Galați. Toate frământările, protestul focșănenilor și lupta dusă în Parlament de senatorul Gheorghe Orleanu s-au dovedit zadarnice

** **Înalta Curte de Justiție și Casație** - înființată la 24 ianuarie 1861 și mutată la București după formarea guvernului unitar Barbu Catargiu

Sute de felinare (850), improvizate în grabă, 150 ceaune și 650 ulcele de tuci cu smoală, păcură (s-au consumat 30 vedre) și seu (60 ocale) erau așezate pe ulițe pentru a se aprinde și a lumina feeric orașul. S-au mai ridicat în oraș mai multe piramide, acoperite cu frunze de brad și pe care ardeau lumânări și felinare¹¹.

După condica de cheltuieli, municipalitatea a cheltuit 6630 lei și 32 parale, din care numai pentru artificii 1354 lei și 20 parale¹²

Mai în toate casele particulare, s-au arborat steaguri, s-au împodobit porțile cu verdeață și la ferestre, toată noaptea, au ars lumânările bucuriei obștești.¹³

„La apariția Domnului, lumea a izbucnit în urale, două muzici miliare, una din Iași și alta din București, precum și tarafe de lăutari, cântau „Hora Unirii” și un imn al vremii „Timpuri de Mărire” Valuri de flori s-au revărsat în calea Domnului, care s-a scoborât din diligență”¹⁴

Ajungând la hotar, unde era al doilea arc de triumf, Domnitorul s-a oprit și a chemat la el pe cei doi soldați care făceau de strajă la hotar: un moldovean și un muntean. Le-a spus că sunt frați și i-a pus să se îmbrățișeze. Apoi a dat poruncă ca fiecare să meargă la cazarma lui și să comunice comandirilor că de azi înainte și pe vecii vecilor, Domnitorul Principatelor Unite, a ridicat gărzile de la hotarul dintre români, de la Focșani. De aici, însoțit de notabilitățile orașului și de mulțimea de oameni, Cuza a mers până în centrul orașului, „La Podu di chiatră”, unde au jucat cu toții „Hora Unirii”

I. M. Dimitrescu, **Însemnări cu privire la orașul Focșani. Cu o prefață de G.G.Longinescu, Profesor Universitar. Tipărit cu prilejul Congresului Ligii Culturale, de la Focșani din 28 și 29 Iunie 1931. Extras din Revista „Natura”, Institutul de Arte Grafice „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București, 1931, p.27**

² ANVn, fond Consiliul Municipal al orașului Focșani Țara Românească, dosar nr.12/1859, f.17-18

³ I. M. Dimitrescu, **op.cit.**, p.27

⁴ **Ibidem**, p.29-30

Noaptea, Domnitorul a fost găzduit de boierii Dăscălești, unde a doua zi a primit în audiență multă lume, se zice și pe Moș Ion Roată.

„Părăsind orașul, când a ajuns la București, Cuza Vodă a mărturisit, că nicăieri, nu fusese mai bine primit, ca la Focșani”¹⁵

La numai câteva zile – 9 februarie 1859 – municipalitatea orașului Focșani comunica administratorului ținutului Putna numele delegaților care urmau să plece la București *„ca să feliciteze pe Măria sa domnul stăpânitor”*: Tache Pastia și Radu Spălățelu *„oameni cu bune calități și cu mijloace de a face asemenea călătorie”¹⁶*, cărora li se adăugau doi delegați din partea clerului.

De aceleași înalte simțăminte sunt animați locuitorii orașului Focșani atunci când iau cunoștință de conținutul Proclamației dată de domnitor la 11 decembrie 1861, prin care făcea cunoscut întregii națiuni:

„Unirea este îndeplinită.

Naționalitatea Română este întemeiată.

Acest fapt mareț, dorit la generațiunile trecute, aclamat de Corpurile Legiuitoare, chemat cu căldură de noi, s-a recunoscut de Înalta Poartă, de Puterile garante și s-a înscris în datinile Națiunilor.

Dumnezeul părinților noștri a fost cu Țara, a fost cu noi. El a întărit silințele noastre prin înțelepciunea poporului și a condus Națiunea către un falnic viitor.

În zilele de 5 și 24 Ianuarie ați depus toată a voastră încredere în Alesul nației, ați întrunit speranțele voastre într-un singur Domn.

Alesul vostru vă dă astăzi o singură Românie.

Vă iubiți Patria, veți ști a o întări.

Să trăiască România!”¹⁷

¹⁵ Ibidem, p.31

¹⁶ ANVn, fond Consiliul Municipal al orașului Focșani Țara Românească, dosar nr.12/1859, f.29

¹⁷ Idem, dosar nr.2/1861, f.8

Focșănenii – devotați apărători ai unității naționale – trimit o telegramă de felicitare Domnitorului la 24 ianuarie 1862 purtând 54 semnături, în care se arată printre altele:

„Poporul din orașul Focșani chiar în entuziasmul lui, făcând o sărbătoare din acea zi fericită, a mers în pompă la hotarul care trecea prin inima acestei întinse și frumoase țări și a aruncat pietre într-însul, dorind ca nici urmele lui să nu se mai cunoască pe viitor... Poporațiunea din orașul acesta, cu ochii scăldați în lacrimi de recunoștință, vine a depune iarăși ca la 5 și 24 Ianuarie în mâinile Înălțimii Tale devotamentul și credința sa... Să trăiască România întreagă una și nedespărțită.”¹⁸

Dar mai presus de exprimarea oricăror simțăminte nobile, fundamental rămâne actul Unirii, „Unirea cea mică, realizată deja între ambele țărmuri ale Milcovului” cum o aprecia B. P. Hașdeu într-un studiu din 1867, Unire săvârșită de întregul nostru popor, iar ceea ce săvârșește poporul poartă pecetea veșniciei.

¹⁸ „Monitorul Oficial”, nr.20 din 26 ianuarie 1862, p.83